

II ULUSAL HALKLA İLİŞKİLER SEMPOZYUMU

21. Yüzyılda halkla ilişkilerde yeni yönelimler, sorunlar ve çözümler

27-28 Nisan 2006

Türkiye'de Yeni Bir İletişim Eğilimi: Spin Doctor

Öğr. Gör. Dr. Ayten Görgün

Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültesi

ÖZET

Bu bildiri, Türkiye'de iletişim alanında yeni bir eğilim olan "spin doctor" terimine Türkçe terim karşılığı önerilmeye çalışılacaktır. Terim; spin doctor nedir?, spin doctor kimdir? spin doctor ne yapar? soru başlıkları altında irdelenecektir. Spin doctor nedir? sorusunda terimin kökeni; halkla ilişkiler, medya ve politikadaki uygulamalarının kısa tarihçesinden başlanarak açıklanacak ve günümüze kadar gelinecektir. Spin doctor kimdir? sorusu açıklanırken terimin A.B.D. ve İngiltere'de halkla ilişkiler, medya ve politikadaki uygulamalarından örnekler de verilecektir. Spin doctor ne yapar? sorusunda, terim halkla ilişkilerde bir alternatif iletişim modeli olarak sorgulanacaktır. Bu sorgulama sırasında, geleneksel halkla ilişkiler modeli ile spin doctor modelinin; hedef kitle, medya, müşteri, iletişim teknikleri gibi açılardan karşılaştırılması yapılacaktır. Bölümde ayrıca terimin; gazetecilik mesleğinin uygulaması üzerindeki iletişim rolü de tartışılacaktır. Bildirinin sonuç bölümünde ise spin doctor terimi için Türkçe terim karşılıkları önerilecektir.

II ULUSAL HALKLA İLİŞKİLER SEMPOZYUMU

21. Yüzyılda halkla ilişkilerde yeni yönelimler, sorunlar ve çözümler
27-28 Nisan 2006

1. GİRİŞ

Bu bildiride, Türkiye'de iletişim alanında yeni bir eğilim olan spin doctor terimi incelenecek ve terime Türkçe karşılık bulunmaya çalışılacaktır. Bildirinin ilk bölümünde, spin teriminin fiil ve isim tanımları yapılmaya çalışacaktır. Spin'in tarihçesi A.B.D. ve İngiltere'deki ilk uygulamalarından örnekler verilerek açıklanacak ve terimin retorik sanatı ile bağlantısı irdelenecektir.

Bildirinin ikinci bölümünde, spin doctor teriminde doctor'un tanımı yapılacak, terimin ilk kez ne zaman, nerede, nasıl, neden ve kim tarafından kullanıldığı anlatılacaktır. Terimin ortaya çıkışından bugüne kadar geçirdiği evreleri ve kendinden türettiği terimleri anlatılacaktır.

Spin doctor ve uygulamalar bölümünde spin doctor'ın söylemlerinde tamamen yalan mı kullandığı yoksa gerçeğin hazmedilir parçasını mı kullandığı örneklerle sorgulanacaktır. Bu bölümde iletişim, politika, halkla ilişkiler, medya, reklam ve tanıtımda spin ile spin doctor'ların uygulamaları anlatılacaktır.

Politikadaki spin uygulamasında spin doctor'ların retorik sanatını nasıl kullandığı geçmişten günümüze dek birçok örneklerle anlatılacaktır. Halkla ilişkiler ve spin doctor bölümünde tarafların karşılıklı eleştiri ve tartışmaları nedenleri örneklerle açıklanarak ele alınacaktır.

Reklam ve tanıtımdaki spin uygulamalarına da değinileceği bildirinin medyada spin bölümünde ise yanlış haber ve yanıltıcı haber bağlamının spin ile bağı olup olmadığı tartışılacak ayrıca spin doctor'ların haberin oluşum sürecine müdahalesi ve manipülasyonu nasıl yaptıkları örneklerle anlatılacaktır. Bu bölümde medyanın da spin doctor'lara karşı tavrı tutumları da yine örneklerle belirtilecektir.

Bildirinin sonuç ve öneriler bölümünde ise spin doctor terimine Türkçe terim karşılığı önerilecek ve önerilen karşılığın gerekçeleri

açıklanmaya çalışılacaktır.

Bildiride ayrıca geleneksel halkla ilişkiler modeli ile spin doctor modelinin; hedef kitle, medya, müşteriler, iletişim araçları, iletişim teknikleri, kamuoyuna yönelim, destek talebinin kapsamı ve ahlâk kurallarına yaklaşım başlıkları altında karşılaştırmalı tablosu verilecektir.

2. SPIN

2.1. Spin'in Tanımı

Wikipedia'da spin terimi 'Significant Progress in the News- Haberde Belirgin Seyir' kelimelerinin baş harflerinden oluşan kısaltma şeklinde tanımlanmıştır.

Terimin fiil olarak tanımı; eğirmek, bükmek, ağ örmek, çevirmek, döndürmek, fırlatmak gibi dönmek, tornalamak, fırlatmak ve dikine düşmek anlamlarına; isim olarak ise fırl fırl dönme, gezme ve diklemesine düşüş anlamlarına gelmektedir (Avery, 935; Tuğlacı:1995, 472; Hornby, 830; Goffin, 427; Tuğlacı:1998, 373; Collins, 88 ve 166). Terim; basketbol, beyzbol, bilardo, golf, kriket, tenis gibi spor dallarında kullanılan topların gidiş yönünün kontrolü anlamında da kullanılmaktadır (Bricknell, 1).

William Safire'e göre ise terimin anlamı döndürmek fiilinde yatmaktadır. Ona göre, terimin kökeni döndürmek kelimesinin iplik eğirmek deyimindeki gibi aldatmak anlamına geldiği 1950 yıllarına dek gitmektedir. Safire ve arkadaşları; terimin, spor terminolojisinde kullanılan topun belli bir yöne gitmesi ve falso vermek eylemi ile olan açık bağlantısında da anlaşmaya varmışlardır (Sumpter, 1).

Reagan ve Bush'un eski basın sekreteri Marlin Fitzwater, Safire'in tanımından yola çıkarak spin'i, "bir yün yumağının eğrilerek - gerçek tarafı karartılmış, ortaya kamuoyunu yanıltan- bir paçavra çıkarmaktır" (Camber, 246) şeklinde tanımlamıştır.

Literatür taramasında, ortada objektif bir gerçek mevcut olmadığı için spin'in bir ihtiyaç olduğunu söyleyen görüşlere rastlanılmıştır.

Türkiye'de yeni bir iletişim eğilimi: spin doctor

Ayten Görgün

Bu görüşe göre; olgular, biçimler, olaylar, kelimeler farklı insanlar için farklı anlamlara geldiği için, gerçek zor bir konsept olup spin bu nedenle doğaldır diye savunulmaktadır (Richards, 6).

2.2. Spin'in Tarihçesi

Literatürde, spin teriminin radyodan televizyondan, hatta yazıdan da eski olduğu belirtilmiştir. Yunanlılar ve Romalılar gerçeğin tek başına yeterli olmadığını anlamış, gerçeği paketleyip sunarak topluma vermeye başlamış böylece retorik sanatı (güzel söz söyleme, hitabet sanatı, söz sanatlarını inceleyen bilgi dalı) (Eren, 1223) ortaya çıkmıştır.

Lenin, kendi gazetesinde 'ekmek, barış ve toprak' söz öbeğini kullanmıştır. İngiliz hemşire Florence Nightingale savaşta yaralılara daha fazla maddi destek alabilmek için medyayı kullanmıştır (Richards, xii).

Başlangıçta farkında olunmadan yapılan spin, terim olarak ise ilk kez; 1980'lerin ortalarında, Amerika'da pratik olmamakla suçlanan Stratejik Savunma İnisiyatifi (Strategic Defence Initiative-SDI) adlı bir askeri kurumun halkla ilişkiler uzmanlarının suçlamalara karşı oluşturdukları -kurumun ilerleme kaydettiğini gösteren basın bültenleri yayınlaması şeklinde- bir halkla ilişkiler olgusu olarak kullanılmıştır.

SDI'deki halkla ilişkiler uzmanları hazırladıkları basın bültenlerinde kurumun çıkarlarına uygun olan bilgileri aktarabilmek için gerçekleri seçmek, filtre etmek ya da çerçevelemek, mevcut söylemlerin içinde kurumun çıkarlarına uygun olan iktibasları bültende yazmak veya basına açıklamalarında söylemek, cümle yapılarını kanıtlanmamış gerçekler üzerine kurmak, gerekiyorsa kuruma yapılan yalanlamaları yalanlamak, sert sözcüklerin yerine daha yumuşaklarını seçerek kullanmak ve basın bülteni ile gündem oluşturmak gibi teknikler kullanarak spin yapmıştır (Bricknell, 2).

3. SPIN DOCTOR

3.1. Spin Doctor'ın Tanımı

Bütünün öteki parçası olan 'doctor' terimi, görece olarak olumlu bir durumu düzelebilir/değişebilir/uyarlanabilir bir durumdan, üzerinde değiştirme/bozma yaparak tehlikeli bir duruma ve hatta sahtesini hazırlayıp yalan bildiride bulunma durumuna kadar götürebilen uygulayıcıya denmektedir (Bricknell, 1).

Literatürde doctor teriminin yamacı, parçacı ve tahrifatçı kelimeleri ile benzer anlamalarına da rastlanılmış (Richards, 3) olup spin doctor özellikle spin'i planlayarak, kasıtlı icra edenler için kullanılmıştır (Bricknell, 1).

Bir olguya ya da ifadeye en iyi bükümü ya da eğimi veren spin doctor; dürüstçe iletişime girmektense bilgiyi eğri büğrü etmeyi, biçimini bozmayı/çarpıtmayı/saptırmayı/değiştirmeyi tercih etmekte bu nedenle de hedef kitlesi olan dinleyici/izleyici/seyirciyi aldatmaktadır (Nel, 280).

Bir başka deyişle spin doctor, temsil ettiği kişi ya da kurum hakkında hedef kitleye erişebilecek olumsuz eleştirileri önlemeye çalışan, ancak önleyememişse de bu olumsuzlukları lehine çevirmeye çalışır. Örneğin; spin doctor, haberin bir adım önünden koşarak, adı bahis oyunlarına karıştığı için gazetelerin manşetine taşınabilecek bir spor takımının skandal haberini, rutin bir spor haberine dönüştürmeyi becerebilir (Bricknell, 1).

Günümüzde tanınmış spin doctor'lar gölge başkan, "akıl hocası" (Zargan) olarak da bilinmektedir. Örneğin; George W. Bush'un Teksas Valiliği dönemlerinden beri arkasında olan ve Bush'un başkanlık seçimlerinden ikidir zaferle çıkmasını sağlayan baş stratejisti Karl Rove akıl hocası olarak tanınmaktadır. Rove'un CIA ajanının kimliğinin kamuoyuna deşifre edilmesi olayında parmağı olduğunun ortaya çıkması, Amerikan medyasında çok yankılanmıştır (BBC News: Ekim 2005).

İngiltere'nin tanınmış spin doctor'ı ise Başkan Tony Blair'in 1994-2003 yılları arasında danışmanlığını yapmış olan Alastair

II ULUSAL HALKLA İLİŞKİLER SEMPOZYUMU

21. Yüzyılda halkla ilişkilerde yeni yönelimler, sorunlar ve çözümler
27-28 Nisan 2006

Campbell'dir. (Price, ix). BBC ile iktidardaki İşçi Partisi'nin arasını açan ve sonunda Blair'i kamuoyu önünde hesap vermek durumunda bırakan Irak dosyası skandalının maestrosu Campbell (Arsan, 1), Irak Savaşı'nı kamuoyu önünde meşrulaştırmak için kelimelerin üzerinde oynamıştır.

Campbell, İngiliz Gizli Servisi'nin Saddam Hüseyin'in kimyasal silah gücünü araştırdığı raporunda, 'Irak'ın elinde bulundurduğu iddia edilen kitle imha silahlarını 45 dakika içinde devreye sokup kullanılabilir' şeklindeki ifadesini, 'Irak elinde bulundurduğu kitle imha silahlarını 45 dakika içinde kullanacaktır' dezenformasyonu haline getirmiştir (Oborne, 184-220).

Türkiye'de ise spin doctor terimi için halkla ilişkiler mesleğinin duayenlerinden Betül Mardin, siyasette de rol oynamaları nedeniyle bazen halkla ilişkiler uygulayıcılarına spin doctor denildiğini belirtmiştir ve terim için Türkçe karşılık olarak 'topaç doktorları'nı önermiştir (Aras, 1).

3.2. Spin Doctor'ın Tarihçesi

Spin doctor terimi ilk olarak 1984'de William Safire'in Political Dictionary adlı kitabında yer almıştır. Safire, Başkan Reagan'ın yeniden başkan seçilmesi için yapılan seçim kampanyasını anlatan New York Times'ın editör köşesindeki -terimin basılı olarak ilk iktibas- satırlara yer vermiştir (Wilcox, 11).

1984 Amerikan Başkanlık seçimlerinde Reagan-Mondale tartışmasını anlatan yazıda spin doctor, "ipek giyisiler içinde bir düzine kadın ve erkek, gazetecilerin arasında kendinden emin bir şekilde dolaşır ve bilgileri -bazen de paylaşılmaması gerekenleri- aktarır. Onlar yalnızca uygun bir spin ile rutin bir basın bülteni hazırlayan basın ajansı değildir. Adayların kıdemli danışmanlıklarını yapan spin doctor'dır" şeklinde tanımlanmıştır (Bricknell, 1).

Terim ikinci kez, Michigan'da Sault Ste

Marie kasabasında Lake Yüksek Eyalet Üniversitesi'nin 'Çok Sık Kullanılan Kelimeler ve Sözcük Öbekleri-1989' adlı yıllığında yer almıştır.

Matt Groening ise medyayı -dolayısıyla da toplumu etkileyebilecek- sıradışı potansiyeli ve dahice bir iletişim terimini tanımlaması gerekçesiyle, terimin yasak kelimeler listesine alınması gerektiğini savunmuştur (Sumpter, 1).

Terim, İngiltere'de de 1980'lerin ortalarında kullanılmaya başlanmıştır. İngiltere'de başarılı spin doctor'lar daha çok medyada uzun dönem çalışmış politika muhabir olup, bugün Blair'in 81 özel danışmanı olup bunların 11'i medya ilişkileri uzmanı olarak görev yapmaktadır (Richards, 4). Blair'in, Kasım 1987'de Times'da yayınlanan demecindeki "gerçeğin iletişimi neredeyse imkânsızdır. Kitle iletişim kalemi, düşmanın elinde tuttuğu bir silaha benzer" (Oborne, 13) cümlesi de ülke politikasında spin doctor uygulamasının geçerliliğine bir kanıt olarak gösterilebilir.

Spin doctor terimi, 1980'lerin ortalarında literatüre yeni bir terim olarak eklendikten sonra 10 yıl içinde hızla kendi dünyasını kurmuştur. Terimden; bireysel spin, karşı spin, spin savaşları, spin şehri, -aynı anda birden fazla spin doctor'ın uygulama yapması nedeniyle meydana gelen kaza anlamına gelen- spin kilitlenmesi gibi terimleri türetilmiştir. Türetilen terimler arasında özellikle spin efendileri ve spin sultanlarının ise politikacıların eleştirilerine hedef olduğu dikkat çekmiştir (Bricknell, 1).

Burada spin doctor uygulamasının üç evresini açıklayan spin geçidi terimini anlatmak yararlı olacaktır. Spin geçidine göre; spin ilk 1984-1990'ların başlarında oyunun bir parçası, 1996-2002 yılları arasında spin bir yalan, 2003'den günümüze kadar ise spin saçma, çürümüş ve alçaltıcıdır anlamlarına dönüşmüştür (Stone, 1).

Buna göre spin'in başlangıçtaki anlamı

Türkiye'de yeni bir iletişim eğilimi: spin doctor

Ayten Görgün

politik kampanya danışmanlarının etik olmayan yanıltıcı taktiklerini içermekteydi. Terim, medya tarafından 1990'ların ortalarından itibaren halka ilişkiler uzmanlarının bir etkinliğe ya da konuya pozitif anlamda çeki düzen vermeleri şeklinde tarif edilmeye başlandı (Wilcox, 12).

Terim bunun yanısıra; pazarlama ile radyo-televizyon dünyasına da yeni terimler eklemiştir. Örneğin terim, pazarlama dünyasında televizyon karşısında aşırı yemek yiyerek şişmanlayan televizyon hastası kimseler için kullanılan couch potato (kanepe patatesi) ile radyo-televizyon dünyasında -özellikle haber programlarında- alıntalanmaya uygun kısa söze denen sound bite (söz lokması) terimlerini literatüre dâhil etmiştir (Bricknell, 1).

Öte yandan terimin, halkla ilişkilerde kullanılan ve basın tarafından söz edilebilmek için olgunun fotoğrafına konu olacak biçimde düzenlenmesine denen photo op/photo opportunity/photo call (Gülsoy, 385) terimi gibi başka sözcük öbeklerini de içinde barındırdığı da literatürde sıkça sorgulanmıştır.

4. SPIN DOCTOR VE UYGULAMALAR

4.1. İletişim ve Spin

Günümüzde uğraşısı insan ile olan herkes -medya mensupları, politikacılar, halkla ilişkiler uzmanları- ilişki içinde olduğu hedef kitle ile güvene ve iknaya dayanan dürüst, uzun soluklu, karşılıklı anlayışa dayanan ilişkiler kurmak, onlara doğru mesajlar vermek gerektiğini bilmektedir (Jones: The Control, 344).

Ancak bir yandan da iletişimde gerçek/detay/ ifade ya da öykünün anlamı, içeriği ya da gidiş yönü üzerinde kontrolü elde tutarak, onu belli bir açıdan gördürme çabası bulunmaktadır. İletişimde bu çabaya spin adı verilmektedir (Stone, 2).

Spin ile kaynak ve alıcı arasındaki mesaja farklı bir görüntü ya da bakış açısı verilmeye çalışılır. Bunu için iletişim döngüsünde mesaj,

kendi doğal yolundan çıkarılıp yan yola saptırılır ve böylece mesajın içeriğine belli bir görüş noktası ya da ideoloji katılmış olur.

Örneğin; kendimiz ya da temsil ettiğimiz kişi ya da kurum için olumlu bir şeyi daha da olumlu göstermeye çalışır ya da ters düşenleri de daha olumsuz gösterebilmek için gerçeği değiştirirsek burada spin yapmış oluruz (Nel, 57).

Yazar, iletişimde spin'in nasıl kullanıldığını şöyle bir örnek ile açıklayacaktır: Sabah 9'daki iş toplantısına 10'da gelebilen Ali'nin gecikme nedeni evden çok geç çıkmasıdır. Ali, yola çıktığında trafik de biraz yoğundur. Ali toplantıdakilere gecikme nedenini yalan söyleyerek değil gerçeğin yalnızca hazmedilir parçasını kullanarak 'trafik çok sıkıştı, o yüzden geç kaldım' diyerek açıklar. Ali mesajında falso yaparak gerçeğin öteki parçasını -evden çok geç çıkması- karartmıştır.

4.2. Politika ve Spin

Genel olarak kabul edilen politik spin tanımı Safire'in "politik tepkileri kontrol etmek amacıyla haber algılarının kasıtlı gölgelenmesi" tanımıdır. Specter da politikada yapılan spin'i 'gerçeğin belini bükme sanatı' olarak betimlemektedir (Sumpter, 1).

İngiltere Hükümet Başkanları'ndan Peter Mandelson'ın "görevimiz gerçeği yeniden kurmaktır" (Oborne, 3) retorisi politikadaki spin'e bir örnek olarak verilebilir.

Mandelson'ın tanımındaki gerçeğin içinde gizli bozulma filinin retorikte ve politikada güçlü bir dinamiği bulunduğu işaret etmektedir. George Orwell politik bozulmayı dilin bozulması ile başlatmıştır. "Dilimiz çirkin ve kusurlu çünkü düşüncelerimiz saçma; dilin kısır olması da saçma düşüncelere sahip olmamıza neden oluyor" satırlarını ise Orwell, kitle iletişim teknolojilerinin kamuoyu üzerinde gelişmiş manipülasyonlarından çok önce yazmıştır (Camber, 247).

Politikada spin ilk kez; A.B.D.'de 1960'larda Richard Nixon'ın başkanlık dönemindeki

II ULUSAL HALKLA İLİŞKİLER SEMPOZYUMU

21. Yüzyılda halkla ilişkilerde yeni yönelimler, sorunlar ve çözümler
27-28 Nisan 2006

Beyaz Saray İletişim Ofisi'nin çalışmalarında uygulanmıştır. Başkanlar'dan Gerald Ford ve Jimmy Carter da ofisin spin doctor yeteneklerini, kendi imaj çalışmaları için kullanmıştır. Başkan Ronald Reagan'ın spin doctor'ları ise, daha çok televizyon ve radyo yayınlarına yoğunlaşmışlar, televizyonların gece haberlerinde Reagan'ın konuşmalarını ilgi çeken bir ses tonu ile yapabilmeleri için çaba göstermişlerdir.

1990 yılına geldiğinde, Bush-Gorbaçev zirvesinin arka planında çalışan Beyaz Saray'daki spin doctor'ların belirttiği gibi politikada beklentilerle uğraşan spin doctor'ın hareketleri nefes almak kadar otonom hale gelmiştir. (Sumpter, 1).

Bugün politikacıların -hangi konu haber olur, hangi konu haber olmaz, haber olanların ise haber oluş biçimleri nedir? gibi- gündemi yakalamayı hayati bir iş olarak görmeleri, spin doctor uygulamasının politikada ne kadar önemli olduğuna bir kanıt olarak gösterilebilir (Rudin, 5).

Günümüzde, özellikle seçim kampanyaları ve sonrasında politikacı, imajını güçlendirmek için bu işin profesyoneline ihtiyaç duymakta; kendisinin güçlü yanlarının rakibinin ise güçsüz yanlarının altını çizmek istemektedir.

Buna örnek olarak; Başkan A'nın mahal- lenin kasabına söverken görüldüğünü düşünelim. Spin doctor bu durumu, "Başkan A aslında, et fiyatlarını yükselttiği için tüccarlara kızgın. Tüccarlar fiyatları yükselterek vatandaşı zor durumda bıraktı. Başkan A da kasaba dert yanıyordu" diyerek (Nel, 280) kabus olabilecek bir öyküyü, politikacının peri masalına çevirebilir.

1990'larda A.B.D.'de yapılan büyük spin'lerden biri olan Cumhuriyetçiler'in Medicare adlı sağlık yardımlarını kesmek için kelimeler üzerinde yaptıkları manipülasyon da politikada spin'e bir örnek olarak verilebilir.

Cumhuriyetçi Parti'nin anketörü Linda

DiVall, genç ve yaşlı seçmenlerden oluşan çeşitli odak gruplarının davranışlarını incelemesi sonucunda, Medicare suçlamalarından başarı ile çıkabilmeleri için Cumhuriyetçilerin retorik yumuşatmaları gerektiğini fark etmiştir.

Anket sonuçlarından, 'kesinti', 'tavan fiyat artışı', 'fiyatları dondurmak' gibi kelimelerden halkın ürktüğünü tespit eden DiVall, Cumhuriyetçilere istikrarı koruyan, isteklerini azmış gibi gösteren 'fiyatları korumak' fiilini kullanmalarını önermiştir.

Bu arada, Cumhuriyetçiler'in Medicare kesintisi stratejisi değişmeyecek, seçmenler arasındaki desteğin yaratılmasını sağlamak için retorik değişecektir. DiVall'in retorik taktiği, yalnızca Cumhuriyetçiler için uyumlu ve etkin bir mesaj olmakla kalmamış, partinin gücünü artırmış ve hatta parti olarak medyanın gündemine oturmalarına sağlamıştır.

Bunun hemen ardından, Cumhuriyetçilerin fiyatları korumak fiilini yeniden yapılanma, modernleşme, dönüşüm, değişim, tasarruf, gelişme, koruma ve saklama fiilleri izlemiş, 50 yaş üstü 400 yetişkini kapsayan bir pazar araştırmasında ise gelişme, koruma ve saklama fiilleri kamunun üzerinde olumlu etki bırakan fiiller olmuştur (Camber, 247).

Spin doctor, politikada bir gölge başkan gibi çalışırken yalnızca medyada başkanın sözcüsü olarak kameraların karşısına geçmektedir. Örneğin, İran-Contra skandalı sırasında, Beyaz Saray baş spin doctor'ı Ronald Reagan'ın bir günlük medya programı şu şekilde hazırlanmıştır: Saat 7:00 Günaydın Amerika programına çıkış, saat 7:30 36 muhabirle kahvaltıda buluşma, saat 10:00 köşe yazarları ve TV yorumcularına brifing, saat 13:00 ajans muhabirlerine demeç, saat 16:30 radyo muhabirlerinin sorularına yanıt, saat 17:30: NRC'dan Tom Brokaw'la görüşme ve New York Times'a mülakatla günün bitirme (Sumpter, 2).

Türkiye'de yeni bir iletişim eğilimi: spin doctor

Ayten Görgün

4.3. Halkla İlişkiler ve Spin

Halkla ilişkilerde genellikle olumsuz bir terim olarak algılanan spin; bir olay veya bir durumun, kişinin kendi çıkarı doğrultusunda şekillenmesini sağlamak için, tek taraflı ve kendi lehine yorumlarla yönlendirilmesi olarak kullanılmaktadır. Örneğin, Wikipedia'da halkla ilişkilerde yetenekli spin uygulayıcılarına 'hack' yani 'adi yazılar yazan kalitesiz yazar' adı verilmektedir.

Halkla ilişkiler alanının spin doctor fenomeniyle uzlaşma gereksinimi duyup duymadığı literatürde de halen tartışılmaktadır. Wilcox, kamunun ve basının halkla ilişkileri zaman zaman spin doctor olarak tanımlandığını yazmıştır (11). Halkla ilişkilerin öncülerinden Edwards L. Bernays'a göre, halkla ilişkiler uygulayıcıları kendilerini spin doctor fenomeninden ayırmak istemektedirler. Bernays da, siyasetçileri ve lobicileri eleştirmekte ve onların gerçekte halkla ilişkiler değil spin doctor'lık uyguladıklarını savunmaktadır.

Halkla ilişkiler uzmanları arasında spin doctor'larının kendilerinin bir parçası olduğunu iddia edenler de bulunmaktadır. Spin doctor'larının repertuarından işe yarayanlarını seçmek ve onu geleneksel halkla ilişkiler modeliyle bütünleştirmek isteyen halka ilişkiler uzmanları da mevcuttur (Sumpter, 5).

New York'taki tanınan halkla ilişkiler uygulayıcılarından Robert Dilenschneider, Wall Street Journal Gazetesi'ne yazmış olduğu bir yazısında, devrin artık halkla ilişkiler profesyonellerinin toplum tarafından hile, manipülasyon ve kasıtlı olarak verilen yanlış bilgi satıcıları anlamlarına gelen spin ve spin doctor etiketleri ile kınanma devri olduğunu yazmıştır.

Halkla ilişkilerde spin'i kurum ve kişilere ait program ve politikaların hedef kitleleri tarafından kabul görebilmesi için, o kurum ve kişilerin imaj değerini artırma amacını taşıyan halkla ilişkiler faaliyetlerinin etik olmayan yoldan yapıları olarak tarif eden Dilenschnei-

der'in bu fikrine halkla ilişkiler profesyonellerinin birçoğu katılmamaktadır.

Örneğin; PR Reporter Dergisi'nin yayıncısı Pat Jackson, "hepimiz birer masalcıyız. Çünkü verileri kendi bakış açımızla bir sıraya dizip başkalarını ikna etmeye çalışmak yasal bir faaliyettir" demiştir.

Ohio Eyaleti Columbus'ta HMS Partners adlı şirketin itibar yönetimi müdür yardımcısı Bill Paterson da, Halkla İlişkiler Taktikleri adlı dergiye yazdığı Spin Doctor'ların İtirafı başlıklı makalesinde "terimin böylesine olumsuz anlamı olması üzücü ancak bana göre de spin; müşterilerime en olumlu hikâyeyi anlatabilmek için tüm modern iletişim tekniklerini kullanmak demektir" diye yazmıştır (Wilcox, 12).

Bir halkla ilişkiler dergisi de, halkla ilişkiler sınırını aşmış spin doctor basamağına geçen New York City yayıncısı, 1968 Amerikan Başkanlık Seçimleri'nde Demokrat Eugene McCarthy'nin kampanyasında çalışmış; New York Belediye Başkanı John Lindsay tarafından New York Şehir İktisadi Kalkınma Yönetimi'ne atanmış ve Lindsay'ın uyuşturucu tedavi programının sözcüsü olan John Scanlon için (Holmes, 1) 'mahkeme önünde hesap vermesi gereken bir halkla ilişkiler uygulayıcısı' olarak niteleyen görüşünü uzun yıllar sürdürmüştür (Holmesreport).

Bu gerekçelerden dolayı, günümüzde birçok halkla ilişkiler profesyoneli, kendilerinininki ile spin doctor uygulamaları arasında mesafe koymak istemektedir.

Yazara göre; bir spin doctor, medya mensupları ile yakın kişisel ilişkiler kurması ile halkla ilişkiler uzmanlarından ayrılabilir. Spin doctor özellikle 'medya baronları' (Seymour-Ure, 97) diye tanınan politika haberleri ve politika muhabirleri" (Jones: Sultans, 1) ile yakın temasa geçmektedirler.

Buna örnek olarak, Scanlon'ın medya mensupları ile ilişki yöntemlerini örnek verebiliriz Scanlon; K5 Atlantic ve U.S. News & World

II ULUSAL HALKLA İLİŞKİLER SEMPOZYUMU

21. Yüzyılda halkla ilişkilerde yeni yönelimler, sorunlar ve çözümler
27-28 Nisan 2006

Report yayımcısı Morton Zuckerman, U.S. News'da köşe yazarı John Leo, Time yazarı Walter Issacson, magazin dergileri çizeri Walter Bernard, gazeteci Carl Bernstein, Richard Reeves ve Ken Auletta ile Long Island'da her hafta beyzbol oynayarak gazeteci ile yakın kişisel ilişkiler oluşturmaya çalışmıştır.

Ve sonra Scanlon, Başkan'ın konuşma metinlerinde dengeli bulmadığı alıntılarını tespit etmiş sonra bu kontrol edilmiş alıntılarını, medyada konumu güçlü arkadaşlarını arayarak onlara göndermiştir. Böylece, görüş oluşturucu seçkinler adını verdiği listesine basın açıklamaları göndererek medyada başkan ile ilgili sakıncalı hikâyelerin yayınlanmasını baltalamıştır.

Bir bakıma Scanlon haber unsurlarını, istenilen sonucu verecek şekilde düzenleyip planlayarak politikacı ve medya mensupları iletişiminde orkestra şefliği yapmıştır.

Ancak Scanlon'un listesi; yalnızca dergi ve gazete editörlerinin isimlerini değil, eserlerinden alıntı yapılan akademisyenleri, gazetecileri, siyasetçileri ve iş çevrelerinin isimlerini de içermektedir. Scanlon'un amacı sadece basılanları veya yayınlarda hakkında konuşulanları değil, kulağına fısıldananları da kontrol etmektir. Çünkü Scandol dedikodunun gücüne sıkı inanmaktaydı. Ve Scanlon her defasında 'spin doctor'lar sağcı ya da solcu olabilirler ama tümü aynı imkânları paylaşırlar. Medya yıldızlarıyla kişisel olarak tanışurlar, iletlerini tek olarak alıntılanabilen bir slogana indirgerler ve bu iletinin medya kanallarında nasıl durmadan akacağını bilirler. Bu beceriler ve bağlantılar spin doctor'lara siyasal yönetim değiştikten sonra bile yerinde duran bir çeşit kurumsal güç verir' demiştir (Sumpter, 2).

İmaj yapımcıları ve reklamcılar, spin'i bir hikâyenin sonunu olumlu yönde çevirmek için kullanmakta; tanıtım yapanlar da yayın içeriği ile reklamların arasındaki farkı ortadan kaldırmak için spin'i kullanmaktadır. Örneğin; tanıtımcılar haber başlıklarını taklit eden uzun metrajlı reklam filmleri çekebilmekte ya da

medyada bir ürün, hizmet veya kurumu öven advertorial (reklam-haber) yayınlatmaktadır.

Film yapımcıları ile birlikte çalışan spin doctor'larının görevleri arasında ise bir kampanyayı fotoğraf ve ses parçaları düzeyine indirgemek, adayları yıpratıcı gazetecilerden uzak tutmak ve hatta haberin istenildiği yönde çıkarılması için uğraşmak olarak sayılabilir (Sumpter, 1).

4.5. Medya ve Spin

Dünya, bir yandan artmakta olan bilgiye ulaşım konusunda gazeteciye ihtiyaç duymakta, öte yandan da gazeteci tarafından filtrelenmiş ve çerçevelenmiş haberleri okumak durumunda kalmaktadır.

Son 20 yılda spin'in artmasının nedeni de 24 saat 7 gün hizmet veren medyadan kaynaklanmaktadır. Milyonlarla iletişime girmek isteyen hiç kimse kulaktan kulağa yöntemine güvenmemekte ve reklama da ekonomik gücü yetmemektedir. Bu nedenle spin, medya patlamasının doğrudan bir sonucudur denilebilir (Richards, xii).

Medya'da spin'i anlatmadan önce; içeriği anlamamıza katkısı olacağını düşündüğümüz mezenformasyon ve dezenformasyon tanımlarını yapmak yararlı olacaktır. Kasıt olmadan olgular hatalı olduğu için yanlış yazılmış haber (mezenformasyon); kasıtlı bir şekilde karşısındakine zarar vermek ya da yanlış yöne saptırmak amacıyla yanlış yazılmış, üzerinde tahrifat yapılmış yanıltıcı haber (dezenformasyon) denilmektedir (Cinarlı, 170).

Öte yandan; gazeteciler ve editörlerin haberlerinde kullandıkları haber açıları, haber girişlerinin yanı sıra, haber yazma eğilimleri ve haber yazım mimarileri de yanıltıcı haber yazmalarına neden olabilmektedir (Nel, 57).

Bernays'a göre de medyanın haber yazım mimarisi, haberin filtrelenmesi, haberin çerçevelenmesi, haber değerleri gibi haber yazım aşamalarının tümünde spin vardır. Çünkü Bernays haberin ölü ve ruhsuz bir şey olmadığını, aksine kasıtlı bir rolü olduğunu

Türkiye'de yeni bir iletişim eğilimi: spin doctor

Ayten Görgün

savunmaktadır. Bernays, haber değerlerinin rastgele bir kaza sonucu oluşturulmadığını, insanların fikirleri, tutumları ve eylemlerini etkilemek ya da şekil vermek amacı ile planlı ve kasıtlı olarak meydana getirildiğini söylemiştir. (Ewen, 22-23).

Gazeteci de tıpkı bir halka ilişkiler uygulayıcısı gibi haber akışını kontrol ettiğinden bir eşik bekçisi (gatekeeper) işlevi görmektedir. Halkla ilişkiler uygulayıcısı bu işlevi haber kaynağından gelen haber akışlarını kontrol ederek, gazeteci ise bazı haberleri seçip bazılarını ıskartaya atarken yerine getirmektedir (Nel, 7).

Spin doctor, basının gündemini etkilemekle kalmayıp, bir konuyu veya bir olayı ilk şekillendiren olmaya da çalışarak gazetecinin eşik bekçiliğinin de eşik bekçiliğini yapmak istemeye çalışmaktadır. Bir başka deyişle, McCombs'un dediği gibi spin doctor, gündem belirlemekle kalmayıp gündemdeki haberin öyküsünün çerçevesini belirlemek de istemektedir.

Bu durumun, spin doctor'ın işlevlerinin gazeteci tarafsızlığı tartışmaları konusuyla da yakın ilgisi bulunmaktadır. Bazen gazetecinin tarafsız olmasında en büyük tehlike, gazetecinin öznelliğinden değil, profesyonel spin doctor'ın haberlerin asıl merkezinde, haberin yapım sürecini etkilemeye çalışmalarından gelebilmektedir (Nel, 280).

Çünkü iyi spin doctor'lar hükümet, iş çevreleri ve medya arasında mekik dokuyup haber erişim kontrolünü elinde tutmakta, bu da medya mensubunun habere erişim konusunda kendisini spin doctor'a bağımlı hissetmesine neden olabilmektedir.

Örneğin; General Norman Schwartzkopf'un yönettiği Deniz Kuvvetleri'nde 12 askerin öldürüldüğüne dair çıkan haberlerin etkisini azaltabilmek için düzenlenen basın toplantısında taktik olarak, Deniz Kuvvetleri'nin Çöl Fırtınası adlı başarılı taaruzlarına ve bu konu ile ilgili kamunun övgü dolu görüşlerine yer veren 23 dakikalık bir video kul-

lanılmıştır. Bu taktik, medyayı uyutacak hikâyeler bulmak için düzenli olarak her gün toplanan Beyaz Saray, Pentagon, Dışişleri Bakanlığı ve CIA çalışanları tarafından planlanmıştır (BBC News: Ekim 2005).

Spin doctor'lar da özellikle medya tarafından yapılan eleştirilere karşı her meselenin iki yanı olduğunu iddia ederek kendilerini savunmaktadır. Spin doctor'lara göre 'doğru görecelidir.' Buna en örnek olarak Adam Smith'in Para Dünyası Programı'nda Smith'in Scanlon ile yaptığı söyleşiden bir bölüm verilebilir:

- SMITH: Size spin doctor deniyor. Spin doctor kimdir?

- SCANLON: Bir gazetecinin dikkatini başka yöne çevirirken, esasen onun düşüncelerinin yönünü de çeviren kişidir.

- SMITH: Size seçim hakkı verilse, müşterinize mi yoksa gerçeğe mi hizmet edersiniz?

- SCANLON: Her zaman gerçeğe hizmet ederim. Ama siz de gayet iyi bilirsiniz ki, gerçeğin her zaman katı birşey olması gerekmez, jel gibi kaygan da olabilir.

- SMITH: Bu ne demek?

- SCANLON: Gerçeği parçalara bölerek incelediğimizde ve ona farklı perspektiflerden baktığımızda gerçek olarak görünenin mutlaka gerçek olması gerekmez (Sumpter, 5).

Medya; spin doctor'ları bir hükümet skandalını izleyen, kamuoyu yoklamalarında bir politikacı ya da politik partinin zayıf notlarını iyi nota çevirmek için uğraşanlar olarak yazmakta ya da çizmektedir.

Medya mensuplarına göre bir spin doctor, ister basın bülteni yazımı ister basınla ilişkiler ve isterse imge oluşturma işlevinde olsun hep aynı yaklaşımları kullanmaktadır. Medya'ya göre bir spin doctor, bir gerçekten -işine geldiği şekilde- yeni bir gerçek oluşturmaktadır.

Ve spin doctor'ların gerçek üzerindeki kontrolleri karşısında medya da fırsat bulduğun-

II ULUSAL HALKLA İLİŞKİLER SEMPOZYUMU

21. Yüzyılda halkla ilişkilerde yeni yönelimler, sorunlar ve çözümler
27-28 Nisan 2006

da spin doctor'lar hakkında olumsuz haberler yayınlamaktadır. Örneğin Bill Clinton'ın eski danışmanlarından Dick Morris, bir hayat kadını ile ilişkisi olduğu hakkında medyada olumsuz haberler çıkmasını diye uğraştıkça medyada daha da iğneleyici, can yakan haberler yayınlanmıştır.

Bir anda Morris -televizyon, günlük gazeteler, haftalık dergiler, kablolu yayınlar ve ticari dergiler olmak üzere beş kategoride tarama yapan ve büyük medyaların editör yazılarını indeksleyen- Spin Index çizelgelerinde; aylık ve haftalık dergilerdeki yazılan haberlerin 204'ünün haber konusu olmuştur.

Morris hakkında günlük gazetelerde çıkan haber sayısı 156, televizyonda dokuz dakika, elektronik ortamda ise adı 180,766 kez kullanılmıştır. Morris'in kaçamağına medyanın başlangıçta akılsız, düşüncesiz Morris profili ile yaklaşımı hızla skandala dönüşmüştür. Time Dergisi de 1996 Seçim Kampanyaları'nın spin doctor'ı olmasının yanı sıra politik guru olarak bilinen Morris'i Bill Clinton'ın iplerini elinde tutan palyaçoların efendisi olarak yazmıştır (Joe, 1-2).

İngiltere'de de spin tekniklerinden biri olan kötü bir haberi daha önemli ve ilginç bir haberin ya da etkinliğin arkasına saklama tekniği İngiltere Hükümeti Basın Sözcüsü Jo Moore'un işinden olmasına neden olmuştur.

Moore'un 11 Eylül olaylarının olduğu gün, bir iş arkadaşına atmış olduğu Kötü Haberleri Saklamak İçin İyi Bir Gün başlıklı elektronik mektubunun medyada yankılanması Moore'un işini kaybetmesine neden olmuştur.

Medya'ya Spin Geçidi İlişkileri olarak yayınlanan Moore'un işten çıkarılması olayının ardından hükümette çok fazla spin doctor olduğu belirtilmiş, Kamu Yaşamı Standartları Komitesi (The Committee of Standards in Public Life) ise Moore'un bu olayından sonra özel danışmanların sayılarını ve görevlerini inceleme altına almıştır (BBC News: Temmuz 2005).

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bildiriye, Türkiye'de iletişim alanında yeni bir eğilim olan spin doctor terimi incelenmiş ve terime Türkçe karşılık bulunmaya çalışılmıştır. Bildirinin ilk bölümünde, spin teriminin eğirmek/bükme/döndürmek gibi fiil tanımları ile düşme/gezme/dönme gibi isim tanımları yapılmıştır. Terimin Significant Progress in the News-Haberde Belirgin Seyir kelimelerinin baş harflerinden oluşan kısaltma şeklinde tanımlandığı da belirtilmiştir.

Spin'in terim olarak ilk kez 1980'lerin ortalarında A.B.D.'de Stratejik Savunma İnisiyatifi'ndeki halkla ilişkiler uzmanları tarafından kullanıldığı ve retorik sanatı ile bağlantısı spin'in tarihçesi bölümünde ayrıntıları ile irdelenmiştir.

Bildirinin ikinci bölümünde terimin doctor parçasının uzman anlamının yanı sıra yamacı/parçacı/tahrifatçı anlamları da yazılmıştır. Tanınmış spin doctor'lardan Başkan Bush'un spin doctor'ı Karl Rove ve Başkan Blair'in spin doctor'ı Alastair Campbell örnek olarak verilmiştir.

Spin doctor'ın tarihçesi bölümünde terimin ilk kez 1984'de William Safire'in Political Dictionary adlı kitabında New York Times'ın editör köşesinde yayınlandığı belirtilmiştir.

Ardından, terim 1980'lerin ortalarında literatüre yeni bir terim olarak eklendikten sonra 10 yıl içinde hızla kendi dünyasına kuran spin doctor teriminden -bireysel spin, karşı spin, spin savaşları, spin şehri, spin kilitlenmesi gibi- türeyen terimler listelenmiştir. Spin doctor uygulamasının spin oyununun bir parçası, spin bir yalandır ve spin saçmadır adlı evreleri anlatılmıştır. Yine aynı bölümde terimin pazarlama ve radyo-televizyon dünyasına eklediği terimler yazılmıştır.

Spin doctors ve uygulamalar bölümünde spin'in ve spin doctor uygulamasının; iletişim, politika, halkla ilişkiler, medya ve gazetecilik alanları ile ilgisinin olduğu belirtilmiş, her alanda stratejisinin aynı ancak taktığının farklı olduğu açıklanmıştır.

Türkiye'de yeni bir iletişim eğilimi: spin doctor

Ayten Görgün

Bölümün ilk alt bölümü olan iletişim ve spin'de spin doctor'ın söylemlerinde tamamen yalan söylemediği, gerçeğin yalnızca hazmedilir parçasını kullanıp geri kalan parçasını kararttığı örneklerle anlatılmıştır.

Politikadaki spin uygulamasında spin doctor'ların retorik sanatını nasıl kullandığı ile ilgili geçmişten günümüze çeşitli örnekler verilmiştir. 1990'larda A.B.D.'de Cumhuriyetçiler'in sağlık yardımlarını kesmek için kelimeler üzerinde yaptığı manipülasyon bir başka deyişle retorik taktiği ile -kesinti kelimesi yerine fiyatları korumak kelimesini kullanmışlardır- kamuyu desteğini nasıl aldıkları, medyanın gündemine nasıl oturdukları, parti olarak nasıl güç kazandıkları açıklanmıştır.

Halkla ilişkiler ve spin doctor bölümünde her iki tarafı karşılıklı eleştiri ve tartışmaları örneklerle açıklanarak ele alınmıştır. Halka ilişkiler alanının spin doctor fenomeniyle uzlaşma gereksinimi duyup duymadığı literatürde de halen tartışılmakta olup, yazar gelecekte bu konuyu ayrı bir çalışma konusu olarak incelemeyi düşünmektedir.

Reklam ve tanıtımdaki spin uygulamalarının kısa açıklamaları yapıldıktan sonra bildirinin medyada spin bölümünde yanlış haber ve yanıltıcı haberin spin ile bağı irdelenmiştir.

Spin doctor'ların haberin oluşum sürecine müdahale ettiği bunun için medya mensubu ile yakın kişisel ilişkiler kurduğu, retorik sanatını iyi kullandığı ancak konuşurken gerekirse gerçeği çarpıtmaktan kaçınmadığı örneklerle anlatılmıştır.

Bu bölümde spin doctor'ların gerçek üzerindeki kontrolleri karşısında medyanın da fırsat bulduğunda spin doctor'lar hakkında olumsuz haberler yayınladığı örneklerle anlatılmıştır. Bildirinin sonuç ve öneriler bölümünde ise spin doctor terimine Türkçe karşılık önerilmiştir. Bildiri için yapılan geniş literatür taramasında spin doctor terimi için yazar Türkçe karşılık olarak SÖZDE DOKTOR terimini önermektedir.

Yazar 'sözde' terimini çift anlamı ile kullanmaktadır. Sözde teriminin birinci anlamı doktorun 'söz'ü kullanma konusunda yani retorikte uzman olduğunu anlatmaktadır. Terimin ikinci anlamı ise 'sahte, yalan, yapma, kurmaca' anlamlarını içermektedir.

Yazar, söz öbeğinin S ve D harflerinden oluşmasına da dikkat ederek bu terimin spin doctor terimine Türkçe karşılık olmakta en uygun terim olacağına karara varmıştır.

Yazarın spin doctor (sözde doktor) terimini ise şöyle tanımlamaktadır:

"Medyanın çalışma mekanizmasını, gazetecilik mesleğini ve medya mensuplarını -özellikle politikayı ve politika muhabirlerini- iyi tanıyan, retorik sanatını iyi kullanan ancak temsil ettiği kişi ya da kurumun çıkarları için gerçeğin hazmedilir bölümünü söyleyip diğer bölümünü ise karartmaktan kaçınmayan kişiye spin doctor (sözde doktor)" denir.

Bildiride ayrıca geleneksel halka ilişkiler modeli ile spin doctor modelinin; hedef kitle, medya, müşteriler, iletişim araçları, iletişim teknikleri, kamuoyuna yönelim, destek talebinin kapsamı ve ahlak kurallarına yaklaşım başlıkları altında karşılaştırmalı tablosu da verilmiştir.

II ULUSAL HALKLA İLİŞKİLER SEMPOZYUMU

21. Yüzyılda halkla ilişkilerde yeni yönelimler, sorunlar ve çözümler
27-28 Nisan 2006

TABLO 1*
Halkla İlişkilerde İki Yöntemin Karşılaştırması

	Geleneksel Halkla İlişkiler Yöntemi	Spin Doctor Yöntemi
Hedef Kitle	Şirket hikâyesini 'en iyi şartlarda etkin olarak sunmak. Beklenen zorlukların önüne geçmeye çalışmak.	Olayların olumsuz yöne çevrilmesinin önüne geçmek. Muhaliflerden önce harekete geçmeye çalışmak.
Medya	Geleneksel basın konuşmalarını, yayımları, televizyonu, fotoğrafları kullanır.	Cep telefonları, internet gibi yeni medya teknolojilerini kullanır.
Müşteriler	Şirketler, siyasetçiler veya hükümet.	Siyasetçiler, hükümet yetkilileri, hukuk davalarına karışan partiler, bazen eğlence dünyasının veya spor takımlarının üyeleri.
İletişim Araçları	Doğrudan halkla ilişkiler araçlarına-basın açıklamalarına, basın konferanslarına, konuşmalara, şirket reklamlarına ağırlık verir.	Dolaylı halkla ilişkiler araçlarına başvurur. Örneğin editörler ve yayımcılarla ilişki kurar. Gazetecilerle haftalık görüşmelere -tenis oynamak gibi-, onları çalıştıkları medya kuruluşlarında ziyaret etmeye ağırlık verir.
İletişim Teknikleri	İletişimlerinde yazmaya, konuşmaya, başkalarına danışmaya, genel olmaya eğilimlidir.	Tok bir ses tonu kullanır. Gündem olacak konuları ve haber değerlerini iyi bilir. İyi haberleri önce, kötü haberleri sonra verir. Dile hâkimdir.
Kamuoyuna yönelim	Şirket veya hükümet ve kamuoyunun 'ortak çıkarlarını' vurgular.	Müşterinin olayları yorumlayışının medyada yansıtılmasına önem verir.
Destek Talebinin Kapsamı	Belirli kamu katmanlarını hedefler.	Müşterisinin tek bir iletişimiyle medya kanallarını -çoğunlukla belirli bir çerçeve veya hikâye içinde -bombardımana tutar.
Ahlâk Kurallarına Yaklaşım	Ahlâk sahibi ve 'doğru sözlü' olmaya vurgu yapar.	İşini gördürecek, doğru olmaya sadık kalmayan yöntemlere vurgu yapar. Gerçeğin jel gibi kaygan olduğunu savunur.
Görünüşüne önem verme	Görünüşünde 'saygı duyulan bir meslek' olmaktan başka şey düşünmez. Onun için ahlâklı olarak görünür olmak önemlidir.	Görünür olmamaya çalışır, 'spin doctor' olduğunu inkâr eder.

* Spin doctor modeli ve geleneksel halkla ilişkiler modeli hedefler, medyanın kullanımı, tipik müşteriler, yaygın kullanılan araçlar, iletişim teknikleri, kamuoyuna yönelim, destek talebinin kapsamı, ahlak kurallarına yaklaşım ve kendi imgesine önem verme dâhil bir çok boyutta farklılaşmaktadır. Spin doctor'ların yaklaşımı ve geleneksel halkla ilişkiler yaklaşımı arasındaki bazı karşılaştırmalar Tablo 1'de verilmiştir [Sumpter, 3].

Türkiye'de yeni bir iletişim eğilimi: spin doctor

Ayten Görgün

KAYNAKÇA

- Aras, Yaprak. "Bastonum, Saçım ve Kıyafetim Benim İmajımdır", Milliyet Gazetesi, <http://www.milliyet.com.tr/2005/07/01/pazar/paz02.html> (Erişim tarihi: Temmuz 2005).
- Arsan, Esra. "Alastair, Tanrı ve Şeytan", <http://esraarsan.com/yazilar/radikal/1.html> (Erişim tarihi: Mayıs, 2006).
- Avery, Robert (ed.) et al., "Redhouse, İngilizce-Türkçe Sözlük", ISBN 975-413-022-1, Redhouse Yayınevi, İstanbul, 1986.
- "Profile: Karl Rove", BBC News, <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/americas/4679979.stm> (Erişim tarihi: Ekim 2005).
- "We've Too Many Spin Doctors", BBC News, <http://news.bbc.co.uk> (Erişim tarihi: Temmuz 2005).
- Bricknell, Lawrence. "Spin", The Maven's Word of the Day, <http://www.random-house.com/wotd/index.pperl?20000928> (Erişim tarihi: Temmuz 2005).
- Collins, V.H., "The Third Book of English Idioms", ISBN 0-582-11717-8, Longman, London, 1971.
- Çınarlı, İnci, "Döngü Uzmanları (Spin Doctors), Medyatik Yalan ve Kamu Manipülasyonu", ISSN 1305-2411, İletişim: Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Akademik Yayını, Sayı: 1, 165-174, Aralık 2004.
- Eren, Hasan. "Retorik", Türkçe Sözlük 2: K-Z, ISBN 975-16-0070-7, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1988.
- Even, Stuart. "PR: A Social History of Spin", ISBN 0-465-06179-6, Perseus Books, New York, 1996.
- Goffin, R.C. "İngilizce Deyimler ve Kullanış Şekilleri", Ziya Sak (Çeviren), ISBN Yok, Sak Yayınları, İstanbul, 1977.
- Gülsoy, Tansel. "Türkçe-İngilizce Dizinli İngilizce-Türkçe Reklam Terimleri ve Kavramları Sözlüğü", ISBN 975-418-519-0, Adam Yayınları, İstanbul, 1999.
- "Scanlon, Crisis Manager Without Peer, Deat at 66", Holmes Report: Knowledge and Insight for Public Relations Professionals, <http://www.holmesreport.com> (Erişim tarihi: Mayıs 2001).
- Hornby, A.S., Cowie, A.P., Gimson, A.C., "Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English" ISBN Yok, Oxford University Press, Oxford, 1984.
- Joe, Mandese and Weiner, Mark, "Spin Doctor Morris Grabs Media Spotlight, Unfortunately," Advertising Age, 67:37 (1996), 1-2.
- Jones, Nicholas. "Sultans of Spin: The Media and the New Labour Government", ISBN 0 75282 769 3, Orion, London, 1999.
- Jones, Nicholas. "The Control Freaks: How New Labour Gets Its Own Way", ISBN 1 902301 83 8, Politicos, London, 2002.
- Kamber, Victor. "Poison Politics: Are Negative Campaigns Destroying Democracy", ISBN 0306-45628-1, Plenum Publishing Corporation, New York, 1997.
- Nel, François. "Writing For the Media", ISBN 0-19-578414-6, Oxford University Press, Oxford, 2005.
- Oborne, Peter. "The Rise of Political Lying, Free Press", ISBN 0 7432 7560 8, The Free Press, London, 2005.
- Price, Lance. "The Spin Doctor's Diary: Inside Number 10 With New Labour", ISBN 0 340 89822 4, Hodder and Stoughton, London, 2005.
- Richards, Paul. "Be Your Own Spin Doctor: A Practical Guide to Using the Media", ISBN 1 84275 136 0, Methuen Publishing, London, 2005.

II ULUSAL HALKLA İLİŞKİLER SEMPOZYUMU

21. Yüzyılda halkla ilişkilerde yeni yönelimler, sorunlar ve çözümler
27-28 Nisan 2006

Rudin, Richard and Ibbotson, Trevor, "An Introduction to Journalism: Essential Techniques and Background Knowledge", ISBN 0 240 51634 6, Focal Press, London, 2005.

Seymour-Ure, Colin. "Prime Ministers and the Media: Issues of Power and Control", ISBN 0 631 16687 4, Blackwell Publishing, Oxford, 2003.

Stone, Lisa. "Kind of a Drag: A Short History of Spin Alley and the Press", Press Think, http://journalism.nyu.edu/pubzone/weblogs/pressthink/2004/12/09/spn_stone.html (Erişim tarihi: Aralık 2004).

Sumpter, Randy and Tankard Jr, James W., "The Spin Doctor: An Alternative Model of Public Relations", Public Relations Review, 20 (1994), 19-27.

Tuğlacı, Pars. "İngilizce-Türkçe Deyimler Sözlüğü", ISBN 975-10-0340-7, İnkilap Yayınları, İstanbul, 1998.

Tuğlacı, Pars. "İngilizce-Türkçe İktisadi Ticari Hukuki Terimler Sözlüğü", ISBN 975-09-0033-2, ABC Kitabevi, İstanbul, 1995.

Wilcox, Dennis and et. Al. "Public Relations: Strategies and Tactics", ISBN 0-205-36073-4, Pearson Education, Boston, 2003.

Wikipedia, [http://en.wikipedia.org/wiki/Spin_\(politics\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Spin_(politics)) (Erişim tarihi: Temmuz 2005).

"Spin doctor", Zargan: Terim Bankası, www.zargan.com.tr (Erişim tarihi: Nisan 2006).